

## Doorgaan tot we samen zijn

Na twee maanden met zomerdiensten zonder veel Bijbellesing, slaan we vandaag de Bijbel weer wijd open, en wel bij het boek van de psalmen, ons meest geliefde gebedenboek : oeroude teksten die steeds opnieuw inspireren en een hart onder de riem steken. Ze zijn het mystieke hart van ons kerkelijk gebed, én het visioen van een menslievende samenleving.

We beginnen bij het begin : met de psalmen 1 en 2, twee lofliederen die vaak als één tekst worden gezien. Psalm 1 bezingt het geluk van de gerechte : gelukkig de mens die het goede kiest, niet meegaat met wie het kwade kiezen, en psalm 2 zingt de lof van de bij uitstek goede mens, Gods gezalfde die boven alle kwaad in deze wereld uittorent. Die gezalfde was in het oude Israël de koning, later, toen er geen koningen meer waren, werd met die titel de Messias, de ideale koning van de toekomst bezongen.

Weer veel later is het Christendom deze psalm gaan zingen als een lied over Jezus van Nazareth, Jezus Messias. Dat is een goede zaak, en het is ook een goede zaak dat we zijn gaan beseffen dat hij niet de enige Messias is. De geschiedenis kent natuurlijk ook andere mensen die voor hun medemensen een Messias zijn geweest.. Wij hier blijven ondertussen wel kiezen voor die prachtige traditie van Jezus Messias. In onze kerstnachtliturgie zal ook dit jaar psalm 2 doorklinken : 'Mijn kind ben je, vandaag heb ik jou verwekt'. Met Pasen zullen diezelfde woorden terugkomen, dan om te verkondigen dat deze Messias door God uit de dood is opgewekt. En het Pinksterverhaal zal opnieuw het antwoord zijn op de volkeren van psalm 2 : ditmaal geen volkeren die met elkaar oorlog voeren maar Parten, Meden en Elamieten, inwoners van Mesopotamië, Judea en Kappadocië - jullie herinneren je al die namen van Pinksterochtend misschien - en waarom nu ook niet : Syriërs, Israëlieten, Palestijnen? - allen horen ze hun eigen taal spreken. Dat is het werk van de heilige Geest. Haar taal die al deze volkeren verstaan kan maar één taal zijn : de taal van liefde en goedheid.

Om die taal, om de geest, Gods Geest, gaat het in deze psalmen, gaat het hier in onze liturgie het gehele jaar. 'Kom over ons met uw Geest' is de smeekbede bij uitstek, de ondertoon van alle psalmen, van al onze gebeden. Voor die geest zijn wij hier bijeen, iedere zondag weer, ook dit nieuwe seizoen. We gaan er mee door, met dat gebed : 'Kom over ons met uw geest', met uw liefde en goedheid.

Het woord 'liefde' zal sommigen van ons misschien te groot, of te vaag, of zelfs te gemakkelijk in de oren klinken. Maar toch : nergens komen wij, lichamelijke schepsels meer in aanraking met de wonderen van de geest als daar waar wij liefde geven, liefde ontvangen, liefde doen. Hoe waar is het woord van de Engelse dichter (John Donne) die zegt : 'Love, nothing else IS' : niets bestaat echt, niets is werkelijk de moeite van het leven waard dan alleen liefde. Dat geloof je wanneer je jong bent en het leven voor je ligt, daar ben je zeker van wanneer je oud geworden bent en op het leven terugziet : Liefde, niets anders IS. Leven is liefde ontvangen en liefde geven, zonder dat zijn we niets. En ook hier wordt al ons spreken, bidden en zingen samengevat in het woord waarmee de evangelist Johannes het onzegbare probeert te vertolken : ' God is liefde'. Dat is het het meest diepgaande, en het meest openbarende dat we over God kunnen zeggen : Liefde. Godsdienst zal daarom ook in eerste en laatste instantie over liefde moeten gaan : niet over waarheid, niet over gebod en verbod, maar over alles dat liefde is, dat liefde doet : goedheid, aandacht, zorg, , gerechtigheid, hartstocht, overgave, alles waarin wij in dit sterfelijke leven de liefde beleven, alles waarmee we de sterfelijke mens naast ons mogen omringen, mogen omarmen. God hoort thuis in geen enkele waarheid, God is in de liefde : God is die liefde in ieder van ons : de goede geest die ons vrij maakt, open naar elkaar, naar anderen. Die geest aanbidden en vieren we hier, en we zijn samen tegen de kwade geest, die óók in ons en onder ons woont, de geest die alleen zichzelf, zijn eigen gewin zoekt, en zich voedt met angst, afgunst, cynisme : om die verleider te weerstaan bidden we samen steeds weer : 'Kom over ons met uw geest' - wees onze ziel die ziet, verlangt, lief heeft, wees de stem van ons geweten, de stem van menslievendheid.

Innerlijke, mystieke verdieping en politieke verantwoordelijkheid zijn de twee kanten van dezelfde goddelijke medaille in de psalmen, in liturgie. En laten we ons vooral niet vergissen in het woord geest. Geest en vergeestelijking openbaren zich slechts in lichamen, in jouw, in mijn lichaam, in het lichaam van ieder van ons. Wij zijn geest-lichamen. Het is lichamelijke liefde waar alle mystieke inwoning van God in huist en waar al ons politieke handelen, voor elkaar en voor de aarde die wij bewonen, door gedragen wordt. Ook daarom zullen we hier deze herfst een reeks zondagen over ons lichaam nadenken : over hoe de geest werkt in en met onze handen en voeten, onze zintuigen,

Psalm 2 nodigt dan ook uit tot kussen : de kus van eerbied en onderwerping aan de Goddelijke majesteit. Het is een van de opvallende woorden van deze psalm. Kussen doen wij ook elkaar, met eerbied en genegenheid, en met nog veel meer gevoelens. Liefde kan niet zonder kussen. Dat hebben nogal wat Kerken en veel theologie te vaak vergeten. Deze Dominicus is de vrije

gemeente geworden die we vandaag de dag mogen zijn vanaf het moment, laat in de jaren tachtig, waarop we besloten aan de vrouw - aan het lichaam van de vrouw dus - hier dezelfde rechten te geven als aan dat van de man. Toen is de Geest over ons gekomen, mogen we vandaag wel zeggen.

Wij maken een tijd mee waarin we ons, binnen en vooral buiten de Kerken, langzaam meer bewust aan het worden zijn van een verleden waarin wij vaak verkeerd zijn omgegaan met de geest, met het geest-lichaam van mensen. Ik denk dan niet alleen aan de manier waarop mannen vrouwen ondergeschikt hebben gehouden, maar ook, bijvoorbeeld, aan het trieste feit dat mannen én vrouwen hebben meegedaan aan de slavenhandel. Ons dierbare Amsterdam heeft haar schoonheid en liefelijkheid voor een niet onbelangrijk deel te danken aan zweepslagen op de ruggen en vooral op de geest van onze zwarte medemens. Onbegrijpelijk voor ons nu. En ik denk aan de manier waarop homoseksuelen, altijd en overal minstens 5 procent van de wereldbevolking, in het verleden hier, en in 2017 nog buiten ons land vaak worden behandeld, mensen die niemand kwaad doen, alleen willen liefhebben naar hun eigen aard. En als ik zo doorga kom ik bij alle armoede en ellende, kwaad dat men heeft laten gebeuren, moeten laten gebeuren. Bij die verschrikkelijke oorlogen natuurlijk waar miljoenen en miljoenen jonge levens, jonge lichamen, zijn geofferd aan idealen die dat vaak niet waard waren. De geest van de Messias was en is daar bijna altijd ver te zoeken. En al die ellende heeft te vaak plaats gevonden met de zegen van predikanten van allerlei Kerken. Kerken die steeds weer verkondigden dat vrijheid gevaarlijk was, dat over geest, Heilige Geest spreken gevaarlijk, ketters was.

Nogmaals : we zijn ons dat alles langzaam beter bewust aan het worden : niet om onze voorouders alsnog een proces aan te doen. De meesten van hen hebben, heel treurig, niet geweten wat ze deden. Laten we vooral dankbaar zijn voor de gerechten onder hen die godzijdank destijds wel in verzet gekomen zijn en dankzij wie er veel veranderd is. Zij hebben psalm 1 waar gemaakt : 'Gelukkig de mens die niet meegaat met wie kwaad doet'. Die gerechten onder onze voorouders - al die onbekende messiassen - zijn onze leerschool. Dankzij hun voorbeeld kunnen wij ons in deze nieuwe tijd afvragen op welke gebieden ons gedrag nu bij het nageslacht straks pijnlijke verwondering zal wekken.

De kus uit psalm 2 brengt ons bij die vraag : hoe wij het leven dat we hier vieren als schepping van Gods Geest kunnen beschermen tegen kwade geesten. Kerken zijn er om die vraag steeds weer aan de orde te stellen, ook wanneer het antwoord veelal van buiten die Kerken moet komen : oude nog altijd actuele vragen over man en vrouw, oorlog en vrede, seksualiteit en huwelijk, maar ook nieuwe vragen, zoals over de nalatige en vaak schandalige manier waarop wij vluchtelingen buiten onze landsgrenzen en onze huizen houden. En - wat onszelf betreft - vragen over een vrijwillig gekozen levensbeëindiging en over de keuzes die gemaakt gaan worden over het omgaan met het begin van het leven, met embryo's, met DNA, met alles waarmee wij lichaam en leven van de toekomst naar onze hand kunnen zetten. Ook om op die vragen meer zicht te krijgen, er met meer aandacht en moed mee bezig te zijn, mogen wij hier zingen : 'Kom over ons met uw geest'.

Gedragen door die geest, hopelijk, zullen we ook dit jaar hier weer Kerstmis vieren, en Pasen , en Pinksteren, zullen we weer onze gestorvenen uitdragen, onze nieuwgeborenen dopen. We gaan door met onze vieringen rond het mysterie dat wij God noemen : Hem, Haar in wie wij de bron van alle menselijke liefde en goedheid herkend hebben. We zullen doorgaan, samen met allen die ons geloof delen, én met de eindeloos velen die anders geloven dan wij, maar die ook niet meegaan met wie kwaad doen, alleen het goede, vrede op aarde nastreven. Daarom willen we hier ook deze ochtend weer het brood en de wijn delen die ons lichaam voeden en onze geest sterken : gebaar van een gemeente die niet meedoet met het kwaad en kiest voor menslievendheid.

Zo moge het zijn

Henk Hillenaar.

Gelezen: Psalmen 1 en 2